

ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΑΦΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ

Το Τμήμα Αρχαιοτήτων Κύπρου ανακοινώνει τη λήξη της 14^{ης} ετήσιας έρευνας πεδίου του Πανεπιστημίου Κύπρου στην Παλαιάφα. Οι ανασκαφές 2019 διεξήχθησαν μεταξύ Μαΐου και Ιουνίου 2019, και επικεντρώθηκαν στο οροπέδιο του *Χατζηαπτουλλά*, ένα χιλιόμετρο ανατολικά του ιερού της Αφροδίτης στα Κούκλια [ΕΙΚ. 1]. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του προγράμματος ανάλυσης τοπίου, που υλοποιείται από το 2006 υπό τη διεύθυνση της καθηγήτριας Μαρία Ιακώβου, και έφερε στο φως νέα και άγνωστα μνημεία [ΕΙΚ. 2], το οροπέδιο *Χατζηαπτουλλάς* ήταν η ακρόπολη, δηλαδή το διοικητικό-οικονομικό κέντρο της βασιλικής δυναστείας της Πάφου στην Κυπρο-Κλασική περίοδο (5^{ος} – 4^{ος} αιώνας π.Χ.).

Ιστορικό εύρημα: Συλλαβική επιγραφή

Αν και η σημασία του μνημειακού παραγωγικού-αποθηκευτικού συμπλέγματος που ανασκάπτεται τα τελευταία 10 χρόνια στη βόρεια πλευρά του οροπεδίου παραμένει αδιαμφισβήτητη [ΕΙΚ.3], το σημαντικότερο εύρημα των φετινών ανασκαφών είναι η επιγραφή, η οποία εντοπίστηκε πάνω σε ένα μικρό και, κατά τα άλλα, ασήμαντο όστρακο [ΕΙΚ.4]. Γραμμένη στο ελληνικό συλλαβάριο της Κύπρου με μελανή χρωστική ουσία, η επιγραφή, η οποία διαβάστηκε αυθημερόν από τη συνεργάτη του προγράμματος, Δρα Άρτεμη Καρναβά, αποτελεί κατάλογο με ποσότητες προϊόντων και επιβεβαιώνει την τήρηση οικονομικών λογαριασμών. Μέχρι σήμερα, η τήρηση οικονομικού αρχείου από πολιτειακό κέντρο (πόλη-βασίλειο) της Αρχαίας Κύπρου, είχε τεκμηριωθεί μόνο στην περίπτωση του ανακτόρου του Ιδαλίου, στο οποίο η ανασκαφέας Δρ Μαρία Χατζηκωστή εντόπισε περί της 700 επιγραφές σε φοινικικό αλφάβητο [ΕΙΚ.5]. Το όστρακο της Παλαιάφου θα επαναπροσδιορίσει πολλά ιστορικά δεδομένα που αφορούν στο διαχειριστικό σύστημα των πολιτειών της Αρχαίας Κύπρου.

Μονάδες 1-8: Το τμήμα του συμπλέγματος που έχει ανασκάψει ως σήμερα η αποστολή του Πανεπιστημίου Κύπρου έχει έκταση 930 τετραγωνικών μέτρων, και για τον εντοπισμό των δαπέδων απαιτείται η αφαίρεση επιχώσεων που φτάνουν τα 2μ. Αντιπροσωπεύει περίπου το 30% του συνόλου του μνημείου στο οποίο μέχρι στιγμής έχουν ανασκαφεί 8 μονάδες [ΕΙΚ.6]. Το 2019 επετεύχθη η ολοκλήρωση της ανασκαφής της **Μονάδας 5**, στην οποία εντοπίστηκε λεκάνη μύλου από μαλακό ασβεστόλιθο [ΕΙΚ.7]. Το βοτσαλωτό δάπεδο είχε αναιρέσει τη χρήση αρχαιότερου δαπέδου, το οποίο διατρέχει λίθινος αγωγός [ΕΙΚ.8] που καταλήγει σε επίσης λίθινο λουτήρα στη Μονάδα 6.

Στη **Μονάδα 7**, όπως και στις περισσότερες μονάδες, το υλικό των επιχώσεων δείχνει ότι πάνω από τις ισόγειες μονάδες υπήρχε όροφος. Το δάπεδο του ορόφου ήταν κατασκευασμένο από λείο επίχρισμα, ενώ η στέγη έφερε μεγάλα κεραμίδια (στρωτήρες και καλυπτήρες) διακοσμημένα με ερυθρές ταινίες. Η ανάπτυξη της ανασκαφής προς τα δυτικά απεκάλυψε την μέχρι σήμερα πλέον εντυπωσιακή μονάδα με εμβαδόν 25 τ.μ. **[ΕΙΚ.9]**. Η **Μονάδα 8** διαθέτει ένα εξαιρετικά καλοδιατηρημένο δάπεδο από επίχρισμα, το οποίο είχε κοπεί εσκεμμένα για τη δημιουργία 6 αβαθών στρογγυλών κοιλοτήτων. Στο βόριο τμήμα της είναι τοποθετημένη μεγάλη λεκάνη μύλου διαμέτρου 1,5μ. Στο κέντρο της διακρίνεται το σημείο στο οποίο θα στηριζόταν άξονας που θα κρατούσε ζεύγος αντικριστών κάθετων κυλίνδρων **[ΕΙΚ.10]**. Ένα περίπου μέτρο νότια της λεκάνης εντοπίστηκε πιθάρι ύψους 1.5μ., το οποίο είναι εξολοκλήρου βυθισμένο κάτω από το δάπεδο **[ΕΙΚ.11]**. Είναι πολύ πιθανόν η **Μονάδα 8** να είναι μονάδα ελαιοπαραγωγής, στην οποία διεξάγεται το πρώτο στάδιο, δηλαδή η σύνθλιψη - από ελαιόκαρπο σε ενιαία μάζα ελαιοπολτού. Τα 6 κοιλώματα ίσως χρησιμοποιήθηκαν για την αρχική τοποθέτηση των ζεμπιλιών με τον ελαιοπολτό πριν οδηγηθούν στο ελαιοπιεστήριο (δεύτερο στάδιο). Με τις ενδεδειγμένες δειγματοληψίες που διεξάγονται σε κάθε μονάδα ώστε να γίνονται οι ενδεδειγμένες μικροσκοπικές αναλύσεις, θα προσδιοριστούν τα προϊόντα που διαχειριζόταν η Μονάδα 8.

Τέλος, ολοκληρώθηκε η ανασκαφή της **Μονάδα 2** (εμβαδόν 11 τ.μ.), στην οποία είχε βρεθεί από το 2016 μεγάλη ποσότητα κογχυλιών πορφύρας. Οι σωροί της πορφύρας ήταν τοποθετημένοι σε δάπεδο από μεγάλες πλίνθους που είχαν κατασκευασθεί σε μήτρα **[ΕΙΚ.12]**. Το συνολικό βάρος των κογχυλιών που είχαν αποθηκευθεί στη Μονάδα 2 για δευτερογενή επεξεργασία, ανέρχεται σε **430 κιλά [ΕΙΚ.13]**. Αν και η παραγωγή της εξαιρετικά πολύτιμης χρωστικής ουσίας της πορφύρας τεκμηριώνεται από την Εποχή του Χαλκού, τα στάδια της βιομηχανικής της παραγωγής δεν έχουν τύχει επαρκούς τεκμηρίωσης. Για αυτό και το **Ίδρυμα Λεβέντη** θα είναι ο κύριος χορηγός διεθνούς συνάντησης, που οργανώνει η Ερευνητική Μονάδα Αρχαιολογίας και το the Institute for Aegean Prehistory Study Center for East Crete στις 1-2 Νοεμβρίου 2019 με τίτλο, *The materiality of purple dye production and use in Cyprus and the Aegean from Prehistory to the Late Roman period*.

Μέτρα προληπτικής προστασίας και συντήρησης στην ανασκαφή Χατζηαπτουλλά

Το Τμήμα Αρχαιοτήτων Κύπρου προέβη άμεσα σε προσωρινή κατάκλιση των ευαίσθητων Μονάδων του Συμπλέγματος Χατζηαπτουλλά, ενώ επίκειται και η κατασκευή προσωρινών στεγάστρων για διοχέτευση των όμβριων υδάτων εκτός του μνημείου, του οποίου η ανασκαφή θα συνεχιστεί το 2020 προς τα ανατολικά.

Τέλος ανακοίνωσης

**Historical discovery on the citadel of Ancient Paphos (Kouklia-Palaepaphos)
by the University of Cyprus Expedition**

FIG.1

[FIG.2]

FIG.3

FIG.4

FIG.5. Dr A. Karnava studying the sherd with Prof. Amadasi and Dr Zamora, who are studying the Idalion (Phoenician) archive

FIG.6. Ground plan of Units 1-8 (2019)

FIG.7. Unit 5. Mill basin

FIG.8. Unit 5. Drainage system of earlier floor.

FIG.9. Unit 8

FIG.10. Mill stone basin in Unit 8

FIG. 11. Excavating the pithos in Unit 8

FIG. 12. In the lab: 430 kilos of purple shells (murex)

FIG.13. Unit 2. Floor made of mudbricks covered with purple shells (murex)